List 35. Tečaj LV.

NOVICE

gospodarske, obrtniške in národne.

zhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 27. avgusta 1897.

Politiški oddelek.

Konec krizi.

Na spomlad izjavila je vlada v Češkem dež. zboru, da hoče poskusiti spravo mej Čehi in Nemci doseči in zvesta tej svoji obljubi je storila celo vrsto korakov, da zagotovi narodnostni mir na Češkem in omogoči mirno in redno obravnavanje v državnem zboru.

V smislu tiste obljube izdelala je vlada več zakonskih načrtov, s katerih glavnimi določbami so bili zadovoljni tako Čehi kakor Nemci. S temi zakoni je hotela vlada, povse v smislu nemških zahtev razdeliti češko kraljestvo v tri skupine, v samočeško, v samonemško in v jezikovno mešano skupino ter v tem smislu urediti tudi jezikovno vprašanje, tako pri avtonomnih kakor pri državnih oblastvih. V čeških vkrajih naj bi se uradovalo češki, v nemških nemški, v mešanih pa v obeh jezikih. Dalje je hotela vlada z razdelitvijo veleposestva po okrožjih omogočiti, da bi dobili nemški veleposestniki primerno število zastopnikov v dež. zboru, na drugi strani pa nekaj mest izločiti iz kurije kmetskih občin ter jih uvrstiti v mestno kurije, katere nove mandate bi dobili večinoma Čehi. Pripravila je tudi zakonski načrt, po katerem bi dežela morala skrbeti za šole za narodnostne manjšine, dalje načrt, po katerem bi se volitev dež. odbora in deželnozborskih odsekov vršila po kurijah, tako da bi Nemci ne bili več odvisni od milosti čeških poslancev, in naposled načrt o ustanovitvi okrožnih oblastev, ki bi bila nekake mejinstance mej okrajnimi glavarstvi in namestništvom.

Niti Čehi niti Nemci niso načelom teh vladnih predlog resno ugovarjali, a vzlic temu se vladna akcija ni posrečila.

Vlada je hotela te svoje načrte predložiti češkemu dež. zboru, kateri je mislila sklicati prve dni meseca septembra. Da pa si zagotovi sprejem svojih predlog, je povabila vse interesovane stranke, naj pošljejo svoje zastopnike na konferenco, katera naj se o teh predlogah posvetuje in zjedini. Te konference bi se bile morale začeti v četrtek.

Češki veleposestniki in Mladočehi so se brez obotavljanja odzvali vladnemu povabilu in določili svoje pooblaščence. Drugače pa Nemci. Jeden del nemških poslancev, stari nemški liberalci, so pač želeli, udeležiti se teh konferenc, toda niso se upali. Nemški nacijonalci so bili že prej proglasili, da ne odjenjajo od obstrukcije in da se z nobeno vlado ne spuščajo v pogajanja, dokler se brezpogojno ne prekličejo jezikovne naredbe. In s tem svojim načelnim stališčem so zmagali tudi na posvetovanji nemških poslancev v Pragi, v ponedeljek dne 23. avgusta, kajti poslanci so po dolgi in burni debati sklenili, da se spravnih konferenc ne udeleže.

Nemci so s tem sklepom odbili zanje kar mogoče ugodno spravo, pokazali so, da so nespravljivi, da jim ni ne za pravico, ne za pravičnost, ne za mir v državi, pokazali so, da jim je samo in jedino za nadvlado, da so sovražniki narodne ravnopravnosti in da žrtvujejo najvitalnejše državne interese koristim svoje stranke, da so nepatrijotična, državi kvarna stranka.

Vsled te odklonitve povabila na spravne konference, se napovedane konference niso vršile in se tudi ne skliče deželni zbor češki, ker bi se itak nič ne moglo doseči.

Vlada je vsled nemške nestrpnosti naposled morda vender le spoznala, da ni v interesu države, ako se z vso unemo zavzema za pomirjenje te stranko in da bi dosti bolje bilo, ako se oklene parlamentarne večine, katera ima voljo in moč, ukrotiti nemške obstrukcijoniste ter omogočiti redno poslovanje drž. zbora. Pa tudi parlamentarna večina je spoznala, da se mora konec narediti sedanji krizi. Zvrševalni odbor parlamentarne se snide v ponedeljek na Dunaji, da se posvetuje o položaju in se porazume z Badenijem.

Splošno se sodi, da se Badeni ne bo več ustavljal večini. Brez te večine ne more vladati, s to večino pa lahko, naj se mu ustavljajo Nemci kolikor hočejo. Doslej je stal Badeni nad strankami, opetovano je izjavil, da

njegova vlada ni parlamentarna vlada, v tem smislu, da zastopa načela parlamentarne večine, a tako ne more dalje iti. Tudi nad parlamentarnimi strankami stoječa vlada ne more izhajati, ako nima parlamentove večine na svoji strani, a najtežje bi bilo to Badeniju, katerega čakajo naloge, ki se zoper voljo večine ali tudi samo zoper voljo Čehov ne dajo rešiti. Zvrševalni odbor desnice bo Badeniju pojasnil, da mora ali svojo vlado uravnati po načelih večine, ali pa ga večina ne bo več podpirala.

To je potrebno, kajti politična kriza, katera je nastala v državi, se mora prej ko prej končati. Sprava z Nemci je nemogoča, je sploh izključena, to svedoči odklonitev povabila na spravno konferenco.

S tako stranko, katera se niti pogajati neče za mir, katera odklanja vsak kompromis in hoče boj za vsako ceno, boj na življenje in smrt, boj za svojo nadvlado in za zatiranje nenemških narodov, s tako stranko sploh ni paktiranja in zato je grof Badeni prisiljen, opustiti dosedanjo taktiko pomirjevanja in postati energičen državnik, kateri pomore načelom pravice in pravičnosti do veljave tudi proti volji intransigentnih Nemcev. Grof Badeni je bil Beschwichtigungshofrath zdaj, če hoče ostati na svojem mestu, mora dokazati, da ima res železno roko.

Politični pregled.

Položaj. — Badenijevi poskusi, doseči spravo mej Čehi in Nemci, so se torej izjalovili. Nemci niso prišli na konferenco, vsled česar je ves notranjepolitični položaj še danes prav tako nejasen, kakor je bil ob zaključenju drž. zbora. Vprašanje je: Kaj stori Badeni? Nemci upajo, da odstopi, a to bi pomenilo kapitulacijo pred obstrukcijo, kapitulacijo pred manjšino ter bi silno podkopalo državno avtoriteto. Večini se sme vsako ministerstvo uklonili, radi večine sme odstopiti, ne sme pa pred manjšino, to bi bilo dokaz slabosti, dokaz, da vlada v državi nasilstvo. Badeniju pa je toliko manj treba, misliti na odstop, ker ima na razpolaganje parlamentovo večino, sestavljeno na podlagi najpravičnejših načel, na podlagi narodne ravnopravnosti in avtonomije. Ako se Badeni oklene večine, bo lahko prenašal nasprotovanje nemških strank.

Državni zbor se konečno vendar snide in sicer že v mesecu septembru. Zatrjuje se, da hoče vlada, naj bi državni zbor volil samo člane delegacije in odobril s cesarskimi naredbami dovoljene podpore po toči, povodenji itd. oškodovanim občinam, a ko bi nemške stranke nadaljevale obstrukcijo, da misli državni zbor takoj razpustiti in razpisati nove volitve, pri katerih bi obstrukcijonisti izgubili dolgo vrsto mandatov, katere so si pri zadnjih volitvah priborili samo ker so zanje glasovali drž. uradniki. Dokler bi se ne sešel novi drž. zbor, pomagala bi si vlada s cesarskimi naredbami.

Parlamentarna komisija desnice se snide dne 1. meseca septembra dopoldne ob 11. uri na Dunaji. Poroča se, da se bode posvetovala o položaju in da bo posledica tega posvetovanja, da se Badeni oklene desnice, vsled česar se zgode v ministersrvu razne premembe, ker izstopijo nemškoliberalni ministri, na njih mesta pa pridejo z večino soglašajoči možje.

Izgredi na Češkem. — Nasprotstvo mej Čehi in mej Nemci je prikipelo na Češkem do vrhunca. Nemška podivjanost je zlasti v Mostu slavila prave triumfe. Nemci so Čehe napadali in kar pobijali, hoteč na ta surovi način dokazati svojo kulturno superijornost. Nič boljše se ne godi Čehom v drugih krajih, koder so Nemci v večini, in kar je najžalostnejše, koder je policija v mestnih rokah, vedno in podvsod podpira nemške izzivače in napadalce. Za Čehe je nastala doba preganjanja in teptanja, kakršna še ni bila od grozne bitke na Beli Gori. V svoji lastni domovini se ne smejo kazati kot Čehi, sicer je njih življenje v nevarnosti. Kaj čuda da je nastala mej Čehi velika razburjenost in nevolja proti Nemcem in da so se primerili v Plznu precej velike demonstracije, radi katerih kriče zdaj Nemci, kakor da so jih Čehi kar na mehu odrli. Jako veliki izgredi primerili so v nedeljo v Ašu. Napovedani veliki shod je vlada prepovedala, na kar so šli Nemci na Bavarsko demonstrovat. Vračaje se v Až, napadli so dva politična uradnika in ju ranila, na orožnike in na vojake so metali kamene in jih na nezaslišan način zasramovali. Da so bili razgrajači Slovani, bi bilo vojaštvo gotovo streljalo, na Nemce pa vsled vladnega naročila ni smelo streljati.

Reka proti Madjarom. — Reka je ponosna na svojo avtonomijo. Ko se je rodil dualizem, se je Reka samo zategadelj oklenila Madjarske, da ne pripade Hrvatski, da ohrani avtonomijo. Madjari, hoteč priti do morja, so to dobro izkoristili. Širili so predpad mej Hrvatsko in mej Reko, zajedno pa na vse možne načine skušali dobiti Reko v svojo oblast. Storili so mnogo za to mesto, računajoč vedno, da pride trenotek, ko poderejo avtonomijo Reke in se polaste mesta. Rečani čuvajo svojo avtonomijo skrbno. Komaj je bil ogerski drž. zbor sklenil nov kazensko-pravdni red, po katerem izgubi Reka višje sodišče, kar je protustavno, nastal je na Reki velikanski vihar. Rečani so poslali posebno deputacijo k ministerskemu predsedniku, katera je protestovala proti tej kršitvi reške avtonomije in ker deputacija ni nič opravila, začeli so se pripravljati na odločen boj proti Madjaronom. Za dan 18. t. m. nameravana velika splošna demonstracija se je opustila, ker je bil ta dan cesarjev rojstni dan, zato pa se priredi te dni, povrh pa mislijo Rečani poslati cesarju posebno deputacijo, katera naj se pritoži proti poskusu, podkopati avtonomijo Reke. Tudi z reškimi Hrvati hočejo Italijani stopiti v dogovor, da se skupno z njimi ustavijo naklepom Madjarske, kar utegne obroditi i v drugih ozirih dobrega sadu.

Avstrija in Bolgarska. — Mej našo državo in Bolgarsko nastali konflikt je poravnan. Stojlov je izjavil, da tegà, kar je bilo povedano v „Locatanzeigerju„ ni govoril, da jn list njegove besede spakedral, zlasti pa da ni imel namena, žaliti cesarsko rodovino. Zajedno je izjavil, da vsled svoje odsotnosti iz Sofije ni bil prej v stanu, dati to zadoščenje. Poravnava je tolikega pomena, da bode Avstrija zopet občevala z Bolgarsko, nasprotje pa ni odstranjeno, nego obstoji še dlje, ker izvira iz važnih potitičnih nagibov.

Ruski car in Poljaki. — Neki ruski list zagotavlja, da bo car povodom svojega bivanja v Varšavi, kamor dospe kmalu po odhodu predsednika francoske rupublike v domovino, izdal poseben ukaz, s katerim pomilosti vse poljske politične kaznjence in prekliče vse, zoper Poljake naperjene izjemne naredbe in ukaze.

Potovanje predsednika francoske republike v Petrograd je velicega političnega pomena, kar spoznava ves svet in kar posebno Nemce hudo peče. Rusija je sijajno vzprejela odličnega francoskega gosta. Vodilno rusko glasilo „Novoe Vremja“ pravi, „da bodo čutili francoski prijatelji, kako bije srce ruskega naroda“. Vse postaje, mimo katerih se je peljal predsednik republike, so skrašeno z zastavami z napisi „Vive la France“. Vsi ruski, posebno petrograjski krogi, tekmujejo mej seboj, kdo pripravi lepše darilo za predsednika in njegove spemljevalce, kdo ga dostojnejše in veličastnejši sprejme. Ruski listi sami naglašajo, da Rusija ni še nikdar nikomur priredila tako sijajnega vzprejema kakor ga je priredila predsedniku prijateljske republike.

Gonja proti Armencem. — V Carigradu se gode kaj čudne reči. Te dni je v dvorni palači razpočila bomba in ob istem času so počile bombe tudi na nekaterih drugih krajih. Škode te bombe sicer niso nič napravile, pač pa prouzročile nekaj strahu. Ti atentati so se iz prva pripisovali Mladoturkom, naenkrat pa se je raznesla govorica, da je to delo Armencev in vladni krogi so koj začeli veliko gonjo proti Armencem. Mnogo Armencev je policija že zaprla, in nekaj izmej njih tudi že usmrtila, dasi ni nobenoga dokaza za njih krivdo. Zdaj ni noben kristijan več varen pred mohamedanskimi vahuni. Onim kristijanom, katerim ne morejo dokazati nobene nepravilnosti, odpovedujejo službe, državne in zasebne. Umevno je, da vlada vsled teda mej Armenci velika razburjenost in bojazen, da se prej ali slej obnovi grozno klanje, katero so lani proti njim uprizorili Turki. Zunanji zastopniki svare turško vlado, naj po nepotrebnem ne razburja duhov in naj varuje vse svoje podanike. Turčija se ne zmeni za to. Mohamedance je zopet prezinila nekdanja krvoločnost in zadnji čas je že, da se uniči Turčija, katera ni na čast evropski kulturi in nima nobene pravice do eksistence.

Grško-turški mir še vedno ni sklenjen in kdo ve, če ne nastaneje končno komplikacije. Velesile so se glede pogojev miru povse zjedinile, samo glede jedne točke, da naj turška vojska ostano na grških tleh, dokler Grki ne plačajo Turkom zadnjega vinarja vojnih stroškov, je zadela ob najodločnejši odpor Angleške. Angleški poslanik je že prej krepko zagovarjal Grke, to zahtevo svojo pa podpira z grožnjo, da izstopi Angleška iz koncerta evropskih velesil, ako se ne ugodi njeni tirjatvi. Ako bi Angleška izvršila svojo grožnjo, nastala bi mej velesilami nasprotstva, katera bi bila zelo nevarna evropskemu miru.

Obrtnija.

Trgovska in obrtniška zbornica v Ljubljani.

(Dalje.)

Deželni predsednik je predlagal, naj razmere preišče zmožen strokovnjak in na podlagi teh preiskav naj se potrebno ukrene. Ker se iz ugodnih vspehov in skušenj na strokovni šoli za lesno obrt lehko opravičeno sklepa, da bi didaktično pospeševanje drugih industrij na Kranjskem istotako obrodilo dober sad, naročila je učna oprava, kakor že omenjeno, dvornemu svetniku vitezu Hauffeju, da prouči zadevne razmere na Kranjskem. Imenovani nadzornik je skupno s članom osrednje komisije, ces. svetnikom I. Murnikom, ovršil to nalogo in je o svojih opazbah nadrobno poročal. Iz tega poročila se razvidi, da je na Kranjskem razven mnogobrojnih obrtij drugih smerij do 982 obrtov mehanično — tehnične smeri, kateri so dokaj jednakomerno razširjeni po vsej deželi. V razpravi najvažnejših zavodov, ki so zaznamenovani v statistični tabeli, dokazuje dvorni svetnik vitez Hauffe, da je vršba s parnimi kotli mnogo obseznejša, nego si je mislil, kajti v 78 različnih zavodih je 140 kotlov v porabi. Poročevalec osrednje komisije sklepa iz vseh dat, da v industrijalnem razvoji kronovine Kranjske tiči neprecenljiva potreba po izobrazbi. Ustanovitve manjših špecijelnih šol v posameznih okrajih pa ni priporočati po prepričanji imenovanega nadzornika, katero si je pridobil na podlagi izvedenih preiskovanj, glede na blaginjo v tehničnem smislu, kakor tudi z ozirom na dokaj jednakomerno razdelitev posameznih obrtov po vsej deželi.

Njegovo mnenje je pač, da se potrebam Kranjske dežele najprimernejše pomore z ustanovitvijo višjega obrtnega učilišča in sicer šole za mojstre z mehanično — tehnično smerjo; ta naj se napravi, kar je ob sebi umevno, v stolnem mestu Ljubljani, in naj ima jednako organizacijo kakor mehanično — tehnična šola za mojstre v X. dunajskem okraji.

Gospod deželni predsednik se je izrekel za izvajanja tega poročila in se strinja, kar se tiče potrebnih naredeb, popolnoma z nazori dvornega svetnika viteza Hauffeja, in najtoplejše priporoča ustanovitev tacega zavoda v stolnem mestu.

Poročevalec v osrednji komisiji gospod ministerijalni svetnik dr. vitez Haýmerle je predlagal: Osrednja komisija priporoča napravo šole za mojstre z mehanično — tehnično smerjo v Ljubljani in želi, da prične učna uprava zadevna obravnavanja — Ta predlog je osrednja komisija sprejela, ko je poprej ministerijalni svetnik dr. vitez Haýmerle izjavil, da učna oprava pač več ne more dvomiti o potrebnosti nasvetovane naredbe z ozirom na izvršena preiskovanja in soglasna poročila nadzornika viteza Hauffeja, ces. svetnika J. Murnika in deželnega predsednika in ko je še po toplem priporočilu tega predloga zastopnik trgovinskega ministerstva ministerijalni svetnik dr. vitez Thaa izjavil, da je dotične akte natančno pregledal in se popolnoma prepričal o potrebnosti Kranjske dežele glede primerne obrtniške naobrazbe. Mestni zastop ljubljanski je soglasno sklenil v seji dne 20. februvarija 1896. l. da da sezidati stavbo za obrtno šolo, da je zadevne obravnave takoj pričeti in da prevzame običajne doneske za poučevanje.

Po mnenju mestne občine bi se ustanovitev nove državne obrtne šole najlažje izvela iz obeh sedaj obstoječih strokovnih šol, kateri naj bi bili pri istej le kot umetno — obrtna oddelka, nekako tako kakor se je zgodilo pri državni obrtni šoli v Lvovu, katera je nastala iz preobrazitve prej obstoječe tamošnje umetno — obrtne strokovne šole. Istej naj bi se priklopilo tudi obrtne nadaljevalne šole.

Zbog preosnove obeh strokovnih šol v državno obrtno šolo bi se po mnenju mestnega zastopstva neznatno pomnožilo število sedanjih prostorov, ker so v tem oziru že itak prostori za zbirke, za učila, za učiteljstvo, za teorične stroke in za risanje, le za delavnice bi se morali novo preskrbeti. S tem bi se zmanjšali izdatki za prostore, njih razsvetljavo češčenje in oskrbovanje, kakor tudi plače učiteljev in drugi tekoči stroški.

Visoki dež. zbor se je v seji dnè 6. marca 1897, o tem posvetoval in sledeče sklenil: Deželni zbor pozdravlja kar najtoplejše namero vis. c. kr. ministerstva za uk in bogočastje, da ustanoviti v stolnem mestu Ljubljani šolo za mojstre z mehanično — tehnično smerjo in se obveže, da hoče pospeševati napravo in vzdrževanje iste z vsemi sredstvi tudi materijalno.

Odsek se je v podrobno pečal s tem predmetom in ker se je častita zbornica že izrekla za napravo take šole v svojem poročilu z dnè 12. marca 1893. l. št. 1848., potom vis. c. kr. dež. vlade do visokega ministerstva, tedaj se lahko na istega sklicuje. Odsek je mnenja, da je dejanski najboljše za vse činitelje, za šolsko svrho, če so vsi oddelki združeni v šoli za mojstre.

*

Sedaj obstoječi strokovni šoli bi bili tedaj le dela državne obrtne šole.

Na podlagi vestnih pretresavanj predlaga poročevalec v imenu odseka:

1.) Zbornica se izreci za ustanovitev mehanično — tehnične šole za mojstre v deželnem stolnem mestu Ljubljani s strokovnimi šolami oziroma specijalnimi učnimi tečaji za strojne ključavničarje, za montêre, kurjače, mašiniste, strojevodje, elektrotehnike, stavbene in pohištvene mizarje, strugarje, rezbarje, modelêre, in podobarje s posebnim ozirom na cerkveno smer, za umetno vezenje in čipkarstvo.

2.) Zbornica se izjavi, da je pripravljena podpirati ustanovitev in vzdrževanje šole za mojstre z doneski, kateri naj se določijo v sporazumljenji z drugimi činitelji. ko bodo znane zahteve učne uprave — Predloga se vsprejmeta.

XVII. Zbornični svetnik Josip Lenarčič poroča v imenu odseka, da je vsled ukaza visokega c. kr. finančnega ministerstva z dne 25. marcija 1897, štev. 19.043 c. kr. finančno ravnateljstvo z dopisom z dnè 1. junija 1897. štev. 9058 sporočilo, da je prosila neka trgovinska in obrtna zbornica, naj bi se dovoljenje za carine prosto dobavo bencina v svrho obrata motorjev ne omejilo po odredbi točke 1. ukaza finančnega ministerstva z dné 3. julija 1895l štev.: 22.506 (drž. zak. štev. 107) samo na take osebe oziroma podjetja, ki vrše svojo obrt z motorji na bencin, temveč se razširilo sploh na vse, ki delajo s takimi motorji.

Pri vtemeljevanji se navaja, da je sosebno potrebno, da se dovoli carine prosta dobava bencina tudi za motorje na bencin za kmetiško porabo, za sesanje vode, za obrat ventilatorjev, ekshaustorjev itd.

C. kr. finančno ravnateljstvo vabi zbornico, naj izreče svoje mnenje, ako bi bilo zaprošeno razširjenje carine proste dobave bencina razmerno praktičnim potrebam, oziroma v kakšni obsežnosti in pod kakimi pogoji naj se isto dovoli.

Pri posvetovanji o tem predmetu je prevladalo prepričanje, da bi bilo dobro, ako bi ne bila dovoljena carine prosta dobava bencina samo osebam, katere obrt vrše s pomočjo bencinovih motorjev, temveč tudi za poljedeljsko delo.

Za to panogo narodnega gospodarstva se vedno bolj uporabljajo stroji, kateri imajo namen, nadomestiti drago človeško in živalsko mehanično silo. Zlasti po novi organizaciji kmečkega stanu, po zadrugah, je pričakovati mnogo intenzivnejše vporabe raznih strojev, kateri so za posameznika predragi, dočim se pri zadružni vporabi prav dobro obneso in splačujejo. Take skupne vporabe je pričakovati v večji meri kot doslej za mlatilnice, slamoreznice, za stroje v svrho osuševanja močvirnega ozemlja v takih krajih. kjer ni mogoč naravni odtok vode in se mora ta s sesalnicami vzdigovati. Nadalje se vporabljajo vedno bolj stroji za oskrbovanje prebivalstva z dobro pitno vodo.

Pri dobavi bencina za te stroje naj se določijo jednaki pogoji kakor za ono pri obrtni vporabi. Bojazer, da bi vtegnile nastati škode po požaru vsled preradega užiganja bencina, ni tolikanj opravičena, ker se vodstvo bencinovih motorjev izroča le spretnim osebam.

Kmetijstvo zaslužuje gotovo vse pozornosti in vse mogoče olajšave, da prebijene varno krizo, katero sta povzročila inozemska konkurenca in pa neugodne delavske razmere. Poročevalec stavi na to predlog: Častita zbornica naj se izreče v poročilu do c. kr. finančnega ravnateljstva v smislu, da se davka oziroma carine prosta dobava bencina razširi na njega splošno vporabo kot gonilno silo brez ozira na to, je li dotični konsument slučajno obrtnik ali ne, zlasti da se razširi taka olajšava tudi na vporabo v kmetijstvu. — Predlog se vsprejme.

XVIII. Zbornični svetnik Karol Luckmann utemeljuje sledeči kot nujno spoznani predlog: „Častita zbornica se obrni s prošnjo do c. kr. priv. južno-železnične družbe, da nastavi vožnjo jednega nočnega brzovlaka Trst — Dunaj tako, da bi isti v interesu trgovstva sosebno poštnega prometa došel, približno ob osmih zjutraj na Dunaj. Brzovlak štev. 1 južne železnice dospe še le ob desetih zjutraj na Dunaj. Če se pride ob takem časi na Dunaj, je za trgovce, ki se najrajše po noči vozijo, vsekako prepozno, ker zamude za trgovino najvažnejši predpopoldanski čas in se morajo mnogokrat ves dan poprej voziti z brzovlaki ter na Dunaji prenočevati, da oskrbe svoje posle, za kar se izgubi premnogo časa. Še mnogo neugodnejše pa je, da dospo pisma, katera pišejo trgovci tekom dneva in jih oddajo pošti navadno zvečer, še le drugi dan ob desetih zjutraj na Dunaj in jih dunajska pošta dostavlja tamošnjim adresatom še le popoludne.

Dopoludanski čas je za trgovanje najvažnejši in prejemniki pisem na Dunaji ne morejo vsled tako kasnega prejema pisem pisem točno ustreči željam zunanjih naročnikov.

Ta nepriličnost kasnega dostavljanja pisem oziroma pomankljivega poštnega prometa z dunajskim glavnim mestom občuti vsa južnoželezniška proga od Trsta do Maribora, pošte dolenjskih železnic, državne železnice od Ljubljane do Trbiža in hrvaške proge južne železnice. Nekoliko bi se izbolšalo, če bi častita zbornica, morda tudi vzajemno s sestrsko zbornico na Dunaji opozorila c. kr. poštno in brzojavno ravnateljstvo na Dunaji, da bi se dostavljala ob desetih zjutraj na Dunaj došla pisma kolikor mogoče zgodaj adresatom; popolnoma bi se pa moglo odpomoči, ako bi c. kr. priv. južnoželezniična družba hotela vozni red tako premeniti, da bi nočni brzovlak št. 1 dospel na Dunaj najkasneje ob osmih zjutraj.

Južna železnica bi to dosegla, če bi preložila vlakov odhod iz Trsta na pol sedmih zvečer in bi omejila predolgo čakanje brzovlaka na mnogih postajah, ali pa bi bilo mogoče pri velikem osebnem prometu južne železnice in z ozirom na dejstvo, da je brzovlak št. 1 vedno prenapoljen, zbog tega se ali razdeli na dva dela ali pa mora imeti dvoje lokomotiv, brez prevelikih žrtev napraviti dva nočna brzovlaka, katerih jeden bi došel najkasneje ob osmih zjutraj na Dunaj, lehko bi se pa tudi spojil potratni vlak Trst-Ostende, ki je brez vsake vrednosti za trgovski promet, z dnevnim brzovlakom.

Poročevalec je prepričan, da južna železnica lehko udogi tej opravičeni želji in priporoča svoje predloge.

Zbornični svetnik Ivan Baumgartner podpira predlog, da bi se temu nedostatku odpomoglo, če bi brzovlak odhajal ob času, ob katerem odhaja sedaj poštni vlak in ta naj bi šel pozneje.

Ko so še gospodje zbornični svetniki Andrej Gassner, Josip Lenarčič, Karol Pollak priporočali predlog in je Ivan Baumgartner še opominil, da je direktni voz Dunaj—Trst pri brzovlakih prav

za prav le nabiralni voz za osebe, ker je na razpolago osebam na vseh postajat, ako se tudi le nekoliko postaj daleč vozijo; po nekaterih razjasnilih zbornič-nega tajnika in predlagatelja se vsprejmeta oba predloga. (Konec sledi.)

Poskuševališče za prirodno in umetno stavbinsko kamenje na c. kr, obrtni šoli v I. dunajskem okraji.

Vedno rastoče zahteve v stavbarstvu glede lehkote, trdnosti itd. zidanja zahtevajo natančno znanje gradiva, sosebno stavbinskega kamenja. V pospeševanje znanstvenih raziskavanj na tem polji kakor tudi za vsakdanje potrebe se je ustanovilo vsled prizadevanja in požrtvovalnosti profesorja A. Hanischa poskuševališče za prirodno in umetno stavbinsko kamenje. Ta zavod je oddelek c. kr. državne obrtne šole v I. dunajskem okraji in nudi oblastvom, industrijalcem in obrtnikom priložnost, da dajo preiskati v stavbarstvu najbolj vporabljeno stavbinsko kamenje kakor tudi učencem zavoda, da spoznavajo na svoje oči fizikalično-mehanične lasnosti različnega stavbinskega kamenja.

Ta stavbinsko-obrtni laboratorij je pod strokovnjaškim vodstvom c. kr profesorja inženerja A. Hanischa. C. kr. ministerstvo za uk in bogočastje je z ukazom z dnè 4 avgusta 1896. odobrilo načrt in cenovnik za ta zavod in dovolilo izdavanje izkaznic o izvršenih poskusih.

Naročila za izvršitev poskušenj stavbinskega kamenja se pošiljajo pismeno načelništvu zavoda in v to določeni materijal naj se dostavi na naročnikove stroške v zavod. Obrazce za preiskavo napravi naročnik sam v sporazumljenji z načelništvom ali pa plača stroške za napravo istih po načelništvu. Zneski pristojbin znašajo za vse poskušnje kakor za določitev luknjičavosti, potežne, tlačne, lasne, trdnosti itd., po 10 gld., za določitev specifične teče za 3 gld. Na podlagi vsake izvrševe preiskave se izda izkaznica.

Ako se ne privoli v razglasitev poskusnih rezultatov, se mora to izrecno v teku štirih tednov po izdanji izkaznice naznaniti.

Ta izborno vrejeni zavod je v vsakem oziru dosegel že velike vspehe in rezultate neštevilnih poskušenj na tem zavodu dandanes splošno vporabljajo pri pouku in tehničnih in obrtnih šolah, in istotako arhitekti in inženerji v stavbinski praksi.

Program in cenovnik poskuševališča sta na razpolago v trgovinski zbornici.

Kmetijstvo.

Nacijonalna ekonomija in kmetijstvo.

(Dalje.)

Zgodovina nas uči, da so vsi narodi nekdaj živeli kot nestalne, od kraja v kraj potujoče ljudske skupnine, katere so vsem svojim potrebam zadostovali sprirodnimi proizvodninami in jih skoro neobdelane izkoristili. Šele tekom stoletij so ti narodi napredovali toliko, da so razne vrste živali v čredah redili. Te živali so bile današnje naše domače živali. Kadar je izmanjkalo paše, selili so se narodi v drug kraj in šele po stoletjih, so prišli ti nestalniki do tega, da so jeli obdelovati zemljo, da so se jeli baviti v kmetijstvom.

Z začetkom kmetijstva se je tudi v življenji narodov, v javnem in v zasebnem življenji, začela nova doba. Kmetijstvo je prouzročilo, da so ljudje opustili vedno potovanje od kraja v kraj, da so si izbrali stalna bivališča in iz tega skupnega življenja po gotovih, za vse dotičnike veljavnih načelih, so nastale prve občine. Kmetovanje je tudi prouzročilo, da so ljudje jeli prirejati si razna orodja za lajše obdelovanje zemlje ter jih čedalje bolj spopolnjevali, kar je začetek obrtnosti.

Prejšnji nestalniki pa se, izbravši si stalna bivališča, niso takoj lotili intenzivnega kmetovanja. Obdelovali so le tolike zemlje, kar je bilo najnujnejše potrebno, sicer pa so vso skrb posvečevali živinoreji, bili so najprej živinorejci in le mimogrede kmetovalci. Svet je bil seveda le slabo obdelan, za gnojenje se ni nihče menil in tako je nastala navada, da se je polje za nekaj let premenilo v pašo, mesto njega pa jeden del pašnika v njivo. Na ta način gospodarili so Germani za časa Tacita in v nekaterih planinskih deželah se gospodari še dandanes tako, seveda pametnejše in urejeno, prideljuje se namreč na polju le kar treba za dom, sicer pa je živinoreja prva in glavna skrb kmetovalčeva.

Kolikor bolj se je prebivalstvo množilo in kolikor več je potrebovalo živil, toliko čutnejša je postala potreba, povečati rodovitnost zemlje oziroma zmanjšati pašnike. Najvažnejše kulturne rastline so bile in so še dandanes razne vrste žita. Klimatične in druge razmere so odločevale, v kateri vrsti se je sejalo to žito, a kadar so bile že vse vrste rodile, ostala je njiva jedno leto neobdelana. Kmetovalci so razdelili svoj svet v primerno število delov in na njih po vrsti sadili, kar so hoteli pridelati, tako da je na pr. rž rasla vsako leto na drugi njivi, vsako leto pa je jedna njiva ostala neobdelana.

Mej vsemi narodi starih časov bili so Rimljani najznamenitejši poljedelci. Bavili so se največ s pridelovanjem žita, zlasti pšenice, ječmnena in prosa, potem pa s pridelovanjem leče in fižola. Ako zemlja ni bila rodovitna, ostala je vsako tretje leto neobdelana. Gospodarili so pametno in glasom poročil verodostojnih rimskih pisateljev (Katona, Vara, Komela in drugih) bilo je rimsko kmetijstvo svoj čas skoro na isti visoki stopnji, kakor dandanes pri kulturnih narodih zapadnoevropskih. Na tej visoki stopnji pa je ostalo le nekaj časa, po tem pa jelo zopet propadati. Deloma je bil uzrok splošna popačenost, največ pa to, da so nastala obsežna velika posestva, vsled česar se je število malih svobodnih posestnikov čudovito hitro krčilo. Bogataši, kateri so bili lastniki ogromnih veleposestev, so zadušili kmetski stan. Njih posestva so obdelovali sužnji, največ neizučeni v kmetijstvu, a ker

je mankalo delavcev, so mnogi posestniki na svojem svetu napravili parke. Čim je rimski kmet izginil, je tudi kmetijstvo propadlo.

Rimljani so bili učitelji Galcev in Germanov v vseh strokah in tudi v kmetijstvu. Kar sadimo pri nas in v vseh drugih izven italijanskih krajih kulturnih rastlin, vse so vpeljali Rimljani. A tudi kmetijske razmere sploh so od rimskih časov skoro do začetka našega stoletja ostale nespremenjene.

Slovenci so bili, naselivši se v sedanjih in nekdanjih naših pokrajinah, svobodni lastniki svojih zemljišč in so navadno imeli ves svet v skupni lasti. Čim so Nemci podjarmili naše kraje, oteli so našim prednikom njih posestva in nje same zasužnjili. V drugih krajih so se svobodni posestniki sami podali v zaščito mogočnih posvetnih in duhovnih gospodov ter vsled tega tekom srednjega veka izgubili svojo osebno in svojo gospodarsko neodvisnost. To je postala sila ovira napredku tako v kmetijstvu, kakor v živinoreji. Prejšnji samosvoji gospodar ni bil več prost in ni bil več lastnik sveta, kateri je obdeloval, pač pa je moral tlačaniti na vse strani in plačevati toliko in tako raznovrstnih davkov in davščin. da je moral priti na beraško palico. Razmerje mej grajščaki in kmeti ni bilo točno in jasno določeno, zakonodajstvo ni bilo vredno piškavega oreha in vsled tega so grajščaki od podložnih jim kmetov zahtevali vedno več dela, vedno več dajatev ter sploh ubogega kmeta stiskali na vse možne načine, kar je mnogokrat prouzročilo krvave ustaje, katere so imele za kmeta tudi v gospodarskem oziru jako slabe nasledke.

Silno slabo so na kmetijstvo uplivale tudi razne vojske na Slovenskem, sosebno vojske s Turki. Divji Turki so vpadali v naše kraje, plenili, požigali ropali in klali, tako da je trajalo več stoletij predno si je ljudstvo opomoglo.

Tudi grajščaki so trpeli vsled vojska in vpadov Turkov, a silili so kmete, da so jim delali in pomagali škodo poravnati, povrh pa si sosebno v 17. in v 18. stoletju prilastili mnogo sveta, kar je seveda tudi močno uplivalo na propadanje kmetskega ljudstva. Pakrat je kmeta vse odiralo in izsesovalo, brigal pa se sicer ni nihče zanj, najmanj država.

Pruski kralj Friderik Viljem I. je bil prvi vladar, ki se je začel zanimati in posnemaje njega, sta se tudi cesarica Marija Terezija in cesar Jožef začela ozirati na potrebe kmetijstva. Konec minolega veka postale so bile naposled razmere tako neznosne, da je moral nastati preobrat. A vladarji niso dosti storili. Spoznali so pač, da bi imela država velikansko korist, ako bi se kmetijstvo povzdignilo in spoznali so tudi, da se ne more povzdigniti, dokler je kmet tlačan, dokler se ne predrugačijo pašne pravice, dokler se torej temeljito ne premene vse pravno in gospodarske razmere kmetov, toda storili so bore malo.

(Dalje sledi.)

Kmetijske raznoterosti.

Gnojenje ovsu. Glede gnojenja ovsu si ljudje ne delajo posebnih skrbij; navadno se mora zadovoljiti z ostanki redilnih snovij, kateri so v zemlji ostali. A vender je hvaležen za najmanjšo pozornost in jo vrača bogato. Da se tako skromna rastlina ne gnoji s hlevnim gnojem, je ob sebi umljivo; kajti skoro na vseh kmetijah se mora s hlevnimgnojem varčno gospodariti in ljudje ga raje porabljajo za druge rastline. Drugače pa je z ozirom na pomožna gnojila. Nekatera iz njih se že dolgo let porabljajo pri ovsu z velikim uspehom. Oves je posebno hvaležen za gnojilo, katero mu daje dušika, da je v zemlji le zadosti fosforjeve kisline. Pri izberi dušikastega gnojila je odločilna cena; nikakor pa nismo nakazani na čilski solitar, nego moremo rabiti tudi žveplenokisli amonijak. Od kakovosti in obdelanosti zemljišča je odvisno, koliko je treba dušikastega gnojila; navadno ga bo za *ha* treba 20 — 40 *kg*, torej 100 — 200 *kg* žveplenokislega amonjaka. Izmej gnojil, katera hranijo v sebi fosforjevo kislino, priporočamo moko od Thomasove žlindre. Teoretično je za srednjo žetev treba jeden istot Thomasove 18% moke. Izkušeni praktik ve, da se mora fosforjeve kisline dvakrat toliko dati, kolikor treba, če se hoče doseči znaten uspeh. Upoštevati je dalje, da se čestokrat detelja seje pod oves. Ker mora detelja dobiti mnogo fosferjeve kisline v zemlji, porabiti je na *ha* 600 do 750 *kg* Thomasove moke. Kjer so tla peščena, močvirnata ali črnoprstena, kaže tudi napeljati kalija, v kateri namen se vzame 600 do 700 *kg* kajnita. Po statističnih izkazih se pridela v Avstriji povprek na *ha* 1340 *kg*. Tu priporočeno gnojenje bi lahko pomnožilo pridelek na 3200 *kg* in še več To je uzroka dovolj, da vsak kmetovalec premišlja, ali naj z izdatkom kvečjemu 28 do 36 gld. ne skuša pridelati 1800 do 2000 *kg* ovsa = 130 do 150 gld. Kar bi se več dobilo slame, tega radi preglednosti niti vračunili nismo. Najbrž bi se je dobilo 2000 do 2500 *kg*.

Poučni in zabavni del.

Ruše.

Spisal Fridolin Sevničan.

Ruška vas blizu Maribora je za nas Slovence zaradi svoje zgodovinske preteklosti slavni kraj. Ruška kronika, katera je z neumornim trudom sestavil ruški duhovni pomočnik Jožef Marian, nam pripoveduje, da je l. 900 živel plemeniti in nabožni gospod Edmund Weissegg na Štajerskem, ki je položil temeljni kamen ruški cerkvi, ker se je bil zaobljubil. V petih letih je bila dozidana, in začetka septembra 905 se je stara podoba ruške matere božje z veliko slovesnostjo iz domače shrambe v novo cerkev prenesla. Ta kip najbolj mika došle romarje: star je sedaj 800 let in je bil, predno se je zidala cerkev, v neznatni kapelici razpostavljen. Drugih cerkvenih znamenitostij, katerih je vsa cerkev napoljnjena, ne bodem opisoval, nego se bavil le z zgodovino te znamenite cerkve. Že k prvemu shodu 8. septembre 905. se je velika množica nabožnega ljudstva sešla. Od te dobe je naraščala od leta do leta božja pot čudodelne ruške matere božje.

L. 1650. o prazniku sv. rešnjega telesa je dospelo v Ruše velika množica romarjev. Od l. 1644.—1759. je prejelo tu 2,886.686 vernikov sv. obhajilo.

L. 1683. so divji Turki vse moči napeli, da bi naše cesarstvo zatrli. Ropaje in požigaje pridrve do Dunaja in cesarsko stolico z 200.000 vojaki oblegajo. Tačas je klečalo pred ruško materjo božjo noč in dan neštevilno ljudstva, zakaj samo v teku devetih tednov, ko so Turki Dunaj oblegali, je z Ruše prišlo nad 50 velikih procesij. Vse je vpilo: „Oj ruška mati božja, ti nam pomagaj!“

Ruška kronika nam spričuje o devetorici, ki je s pomočjo ruške matere božje bila srečno turške sužnosti rešena. Prinesli so s seboj turške verige in okove in jih tu ob steno obesili. Tako je prišel sem l. 1684. neki Tomaž Iglar iz Tesalonike; 1690. iz Drinopolja neki Hrvat Štefan Turnovič, 1691. Janez Mrak in Anton Zemljar, 1695. neki Starmon s Koroškega. Leta 1695. prinesel je v ruško cerkev Peter pl. Weufler turško svilnato zastavo. Vojskoval se je ta hrabri vojak pri Slonkomenu zoper Turka.

Spomina vredna je tudi dogodba Bolfenka Šerepeca, kateri je sedem let v turški sužnosti mnogo pretrpel. Bil je izšolan bogoslovec, ko ga v vojake pokličejo in v vojsko pošljejo, kjer ga Turki vlove. Po storjeni zaobljubi ruški Mariji, srečno uide iz turške ječe in l. 1703 v hvaležni spomin semkaj turške okove prinese. S pomočjo Štefana Jamnika je bil v mašnika posvečen in je do svoje smrti l. 1711 v Rušah za duhovnega pomočnika služil.

Raznovrstne nabožne ustanove so povišale slavo ruške matere božje daleč na okrog. Tako je ruška božja pot vedno bolj slovela in število romarjev naraščalo. Med temi so bili mnogi visoki plemenitniki, grofje. deželni poglavarji, škofje. celo cesar Friderik III. se je l. 1444. ruški materi božji priklanjal. Leta 1705. pride v Ruše škof Lavantinski, spremljan od štirih škofov. Leta 1711. je maševal škof grof Leslie; streglo mu je 20 župnikov in 17 drugih duhovnikov. Ljudij je bilo tisti dan 5000, a v teku 1759. leta je bilo obhajanih 42.510 vernikov.

Najslavnejša župnika ruške župnije sta bila Štefan Jamnik in Jurij Kozina. Le-ta je ustanovil l. 1645. ruško učilnico, na katero moramo biti ponosni. Ta učilnica je kmalu zaslovela po vsi notranji Avstriji ter se čudovito razvijala pod vodstvom župnikov — Slovencev. Od leta 1645—1760. se je izšolalo tukaj 6820 učencev, mej njimi je bilo 635 plemenitnikov (grofov in baronov). Do vrhunca je dospela ruška gimnazija l. 1698. pod pastirstvom Luke Jamnika, zakaj brojila je 220 gojencev, mej temi 21 grofov in baronov. Največ učencev je prihajalo iz mest, kakor iz Maribora, Gradca, potem iz Ptuja, Radgone, Slovenjega gradca, Bistrice, s Koroškega, Kranjskega in Hrvaškega. Ne najdeš ga stanu, v katerem ne bi bili zastopani učenci ruške učilnice. Iz nje je doraslo 11 škofov, 17 prelatov, nadalje mnogo opatov, samostanskih predstojnikov, zdravnikov, duhovnih pastirjev, umetnikov, deželnih glavarjev i t. d. Tudi hrvaški ban grof Anton Draškovič se je l. 1670. tukaj šolal, kakor tudi hrvaška škofa Patačič in Ivanovič.

Župnik Luka Jamnik je tudi uvel v Rušah duhovne igre, za katere so postavili oder. Te igre so se pradstavljale v slovenskem jeziku vsako leto ob cerkveni slavnosti do l. 1722.

Ko so začeli jezuviti ustanovljati gimnazije po notranjem Avstrijskem, je začela ruška gimnazija hirati; popolnoma ponehala je. l. 1758., ko je bila ustanovljena v Mariboru jezuvitska gimnazija.

Te beležke so nam dokaz, kako ogromne so bile zasluge ruških slovenskih duhovnikov za prosveto one dobe v naši mili domovini; zakaj ne le ravnatelji, nego tudi učitelji so bili skoro vsi slovenske narodnosti.

Novice.

— **Odlični gostje.** Na Bledu se mudita zdaj vojni minister pl Krieghammer in slavni berolinski zdravnik dr. Koch.

— **Osebne vesti.** Drž. pravdnika namestnik dr. Alfred Schmid v Ljubljani je premeščen v Gradec — Pravni praktikant pri ljubljanskem dež sodišči Jos. Prevec je imenovan avskultantom — Umrl je v Kranjski gori notar E. Backes — Vojaški župnik v Inomostu g. Fran Pollak, je imenovan častnim kanonikom pri stolnem kapitelju levantinske skofije. — Okrajni zdravnik dr. Rudolf Sadnikar je imenovan okr. nadzravnikom za Štajersko.

— **Kdo postane knezonadškof v Gorici?** To vprašanje je zdaj najvažnejše na Goriškem, zlasti ker ima goriški knezonadškof moč, da v dež. zboru lahko prepreči vsa prizadevanja slovenskih poslancev že samo s tem, da se udeležuje sej takrat, kadar se jih slovenski poslanci nečejo udeležiti. Lahi se z vso močjo poganjajo za poreškega škofa Flappa, kandidat Slovencev pa je c kr. dvorni kaplan in ravnatelja Avgustineja na Dunaji dr. Fran Sedej, rodim iz cerkljanskih horibov na Goriškem, brezmadežen duhovnik, čist značaj, plemenitega mišljenja in obsežnega znanja. Dr. Sedej je zaveden Slovenec in vrl slovenski pisatelj. Nekaj let sem je spovednik presvetlega cesarja. Mitro za krško škofilo je odklonil, dal Bog, da se mu ponudi nadškofska mitra in da jo sprejme.

— **Konjsko dirko** priredi konjerejski odsek kranjske kmetijske družbe dne 12. septembra v Št. Jerneju.

— **Konjerejska enketa.** Dne 24. avgusta vršila se je pod predsedstvom gospoda dež. predsednika barona Heina konjerejska enketa, katera je bila sklicana, da stori primerne ukrepe o bodoči uredbi konjereje v naši deželi. Enkete so se udeležili člani državne osreduje konjerejske komisije gg, grof Hardegg in major Gassebner z Dunaja, vitez Haupt in major Slavik iz Gradca, dalje ritmojster Merelth s Sela, ravnatelj G. Pirc kot zastopnik kmetijske družbe kranjske, posl. J. Povše kot zastopnik konjerejskega odseka kranjske kmetijske družbe ter zastopniki kranjskih konjerejcev posl. Lenarčič z Vrhnike, baron Cojz iz Ljubljane in graščak Globočnik iz Dobrave. Izmej sklepov enkete je pred vsem omeniti, da se je ukrenila nova ureditev konjerejskih pokrajin na Kranjskem in sicer tako, da ostane Gorenjska čista noriška (noriško-pincagavska) konjerejska pokrajina, kateri se še priklopi gorenjski del ljubljanskega pol okraja ter sodna okraja logaški in idrijski. Dolenjska pokrajina, ki je doslej imela le lahke žrebce, dobi odslej seveda sukcesivno in deloma mrzlokrvne žrebce francoskih pasem oziroma najtežje polukrvnike, s čimur bo gotovo dolenjskim konjerejcem zelo ustreženo. — Nadalje se je ukrenilo, dosedanji način premovanja nekoliko premeniti, narediti premovanja slovesnejše ter jih združiti s poučnimi predavanji. Enketa se je tudi izrekla, naj se jako plodonosna

predavanja gg. živinozdravnikov razširijo, zlasti tudi na pouk o vzreji konj ter končno pripoznala, da je bilo dosedanje ravnanje konjerejskega odseka, kateri je na Gorenjskem kupoval dobre plemene žrebice ter jih oddajal za polovično ceno pokrajinam s slabšim konjerejskim materijalom, jako dobro in sklenila, naj se to ravnanje še razširi. Razen teh ukrepov storila je komisija tudi še nekaj drugih manjšega pomena. Pričakovati je, da bodi ti uspehi imeli dobre posledice za konjerejo na Kranjskem.

— **Regulacijski načrt za Ljubljano** je dež vlada potrdila, vsled česar dobi mestna občina svobodne roke glede razlastitve tistih poslopij, glede katerih potom pogajanj ni bilo doseči sporazumljenja.

— **Sokolski izlet v Idrijo**. Dne 29. avgusta priredita ljubljanski in postojinski Sokol skupno izlet v Idrijo.

— **Volilo**. Dne 12. avgusta v Borovnici umrli Lovro Verbič je mej drugimi volili določil 5000 gld. za ustanovo za maše in v podporo siromakov ter 2000 gld. za ustanovo za podporo ljudsko šolo v Borovnici obiskujočih učencev.

— **Vseslovenski shod.** Doslej se še nič ne ve, kdaj se bo vršil vseslovenski shod. Gospodje poslanci, kateri imajo stvar v rokah, so menda precej zaspane narave. Zunaj Kranjske se pa Slovenci, na čelu jim njih poslanci, marljivo pripravljajo za shod. Resolucijo o goriških razmerah bo utemeljeval dr. Franko, resolucijo o štajerskih posl. dr. Dečko, resolucijo o koroških pa posl. Grafenauer.

— **Narodni dom v Barkovljah** pri Trstu se otvori a primerno slovesnostjo dne 29. t. m.

— **„Naš dom“**. Zbirka povesti, pesmi in narodnega blaga, zanimivosti itd., založil Drag. Hribar v Celji, je izšel II. zvezek: „Zadnji grof celjski“ in „Iskalci biserov na otoku Sv. Duha“. Cena knjižici je 25 kr, s pošto 28 kr.

— **Umrli**. Dne 23. t. m. je umrl g. Franc Tavčar, eksposit pri sv. Joštu nad Kranjem, v starosti 65 let. — Dne 18. t. m. je umrl v Št. Jurju pri Kranju g. Valentin Skul, župnik v. p.

— **V blaznosti** je gostilničar Franc Petričič pri sv. Lenartu poleg Brezič svoji ženi zabodel nož v vrat in jo tako hudo ranil, da je kmalu potem umrla.

— **Vmeščenje goriškega župana**, na novič izvoljenega dr. Venuttija, je goriškim Lahom dalo povod za velike demonstracije proti Slovencem.

— **Šolski dom.** V Gorici se je osnovalo društvo „Šolski dom“, kateremu je namen poskrbeti obstoječim in bodočim slovenskim zasebnim učnim zavodom potrebno poslopje. Načelnik dr. Gregorčič je razposlal okrožnico, v kateri vabi na pristop. Koj prve dni so goriški rodoljubi zložili 3000 gld. Naj bi prekoristno društvo našlo mnogo podpornikov, da bi moglo čim prej doseči svoj plemeniti namen.

— **Shod v Idriji**. Politično društvo „Jednakopravnost“ je minolo nedeljo priredilo v Idriji shod, kateri se je vršil ob mnogobrojni udeležbi. Na shodu sta poročala drž. posl. dr. Ferianči in dež. posl. dr. Majaron o svojem delovanju v drž. oziroma v dež. zboru

— **Gospodarska obramba.** Izgredi celjskih nemškutarjev obrode še dober sad. Z vseh stranij se poroča o velikih agitacijah naperjenih proti nemškim trgovcem in obrtnikom v Celju. Slovenski trgovci so v raznih krajih že sklenili, da od celjskih nemškutarjev ničesar več ne kupijo, drugač pa pritiskajo konsumentje v tem smislu. Naj bi to živahno gibanje, čigar končni namen je, emancipovati slovensko ljudstvo tujega kapitala, obrodilo obilo sadu.

— **Shodi na Štajerskem**. Dne 22. t. m. je „Slovensko politično društvo“ za Slovenski Štajer priredilo v Rečici shod na haterem sta govoriia drž. poslanca dr. Gregorec in Berks, dne 29. t. m. bo shod pri sv. Jurju na Ščavnici, na katerem bodeta poročala drž. posl. Žičkar in dež posl. dr. Rosina, dne 5. septembra pa bo shod v Gornji Radgoni, na katerem bodeta govorila drž. posl. dr. Gregorec in drž. posl. dr. Rosina.

— **Nesreče.** Dne 20. t. m. udarila je strela v poslopje necega kmeta v Žejah, v slavinski občini in jo užgal. Na vajah mudeči se vojaki so hitro i na druga poslopja razširjajoči se ogenj omejili. Škode je požar prouzročil za 3000 gld. — Na Rakeku je gad pičil nekega vojaka pešpolka št. 27. v roko. Vojaka so pripeljali v ljubljansko bolnico. — Dne 15. t. m. je gorelo pri posestnici Mariji Košak v Sp. goricah v ljubljanski okolici. Škode je 400 gld. — Dne 13 t. m. je pri Medvodah utonil delavec papirnice v Goričanah Franc Blažič. Truplo so našli šele 21. t. m. pod Šmarno goro. — Utonil je 13. t. m. v Blejskem jezeru 7 letni sin Marije Böhm omož. Soklič.

— **Protidinastična demonstracija v Gradci** se je primerila v predvečer cesarjevega godu. V tem, ko je pred namestniško palačo svirala vojaška godba, so nemški nacijonalci sikali in žvižgali, da jim je kar sape primankovalo.

— **Medved** je dne 17. t. m. blizu vasi Vimolje v občini Čeplje črnomaljskega okraja napadel čredo goveje živine in raztrgal jedno tele.

— **Domačih živalij** so na Kranjskem konec 1897. l. uradno našteli: 21.406 konj, 195.796 glav goveje živine, 36 716 ovac, 4 883 koz, 87.757 prašičev in 182 volov.

— **Ob molku izgubila govor** je neka Američanka mis Experience Guilford. Ker ji pred 50 leti stariši niso dovolili omožiti se so z možem, kateregv je ljubila, prisegla je, da ne spregovori več besede. In res, 50 let ni spregovorila besede. Ko pa nedavno temu praznovala 50 letnico svojega molčanja, hotela je v krogu svojih prijateljic zopet spregovoriti, a pokazalo se je, da ne morej ker je izgubila govor. — Res, velika žrtev zveste ljubezni!

— **Surovost policije v Mostu.** V Mostu na Češkem preganjajo Nemci vse Čehe, kakor da so to sami stekli psi, policija pa ščuje Nemce in zapira Čehe. Pri tem postopa silno surovo. Orožniki pričajo, da policisti pretepajo Čehe do krvi, da jih brez uzroka dregajo s sulicami in sekajo po njih — a vzlic temu se vlada ne gane, da naredi konec temu divjaštvu.

— **Nemška surovost.** V Teplicah se bi morala vršiti v restavrantu kneza Claryja veselica na korist poplavljencev na Zgor. Češkem Knez je radovoljno prepustil odboru veselice tudi vrtne lokalitete. Ko pa je prišla knjeginja zjutraj pred veselico na svoj vrt, je zapazila, da je odbor okrasil ves restavrant s pruskimi zastavami. Pritožila se je radi tega pri predsedniku odbora, a ta jo je zavrnil, da je veselica nemška. „Dosti žalostno“, je odgovorila knjeginja, „saj smo vendar v Avstriji!“ — „„Jaz sem pred vsem Nemec!““ jo je zavrnil predsednik. Z besedami: „Sram Vas bodi!“ mu je obrnila kneginja hrbet. In vsled tega napada sedaj zagrizeno nemška „Ostd. Rundschau“ kneza in kneginjo z najnesramnejšimi psovkami.

Svetovna razstava v Parizu 1900. Leta tisočdevetstotega se napravi v Parizu mednarodna razstava umetnih in proizvodov prirodninskih plodin, obrtnosti in industrij. Francoska si je postavila nalogo v svoji stolici zbrati v živi sliki vse kulturne pridobitve zdanjega časa, potekajoči dobi postaviti spomenik ter bližajočemu se novemu veku položiti temelj. Da se doseže ta visoki smoter, za to so nam porok štiri prekrasne razstave, ki so doslej ob Séni, na teh, v svojem svojstvu za napravo svetovnih razstav klasičnih tleh,

vzbujale občudovanje naših vrstnikov. Toda apoteoza devetnajstega veka, na katero se pripravljajo vsi narodi, ne bode samo s svojo krasoto in sijajnostjo, ampak tudi s svojimi resnimi smotri, s svojo stvarno osnovo otemnila vse poprejšnje naprave takšne vrste. Avstrijska vlada se ni odtegnila uvaževanju, da je udeležba na tej raztavi reprezentativna dolžnost zajedno pa tudi važna narodnogospodarska korist, ker daje priliko, da se okrepe obstoječe a tudi osnujejo nove prometne zveze. Zato se je na podstovi Najvišjega odločila povabilo francoske republike za uradno udeležbo sprejelo ter razsežna in jednotna organizacija te udeležbe s posebnim zakonom omogočila Da se pa morem dostojno veljavi, ki jo sme Avstrija zahtevati záse kot gospodarska in umetnostna velesila, pokazati v Parizu, treba je napeti vse moči. Vsi, ki so s svojim delovanjem v to poklicani, se zatorej pozivajo, da v ta namen svoje najboljše moči posvete, da skušajo obseči najvišjo stopnjo možne popolnosti. Ta poziv se obrača do vsakega, v tej razsežni državi: do izkušenih in pravih nastavnikov katerim razsežnost njih obratov dopušča in veleva večje stroške, kakor tudi do gospodarsko šibkejših, toda po svoji zmožnosti za uspehe usposobljenih producentov. Da se tem po možnosti olajšajo žrtve njih udeležbe, — da se jim pomore tam, kjer bi sredstva za primerno razstavo objektov, za njih pošiljatev ali zavarovalvino dejanski ne zadoščala — to bode moraj biti resen prizadevek merodajnih faktorjev. Nadejati se je, da bode širnim patrijotičnim krogom ležeče na tem, da bodo to prizadevek kar najkrepkeje pospeševali. Ta poziv sme pričakovati tem krepkejšega odziva, ker že zdaj važne udeležne skupine odločno izjavljajo, da se hočejo udeležiti razstave Razstava ni osnovana na teritorijalni podstavi, ampak je razdeljena v posamezne strokovne skupine; to pa ima za nasledek, da se bode vsak razstavljeni predmet presojal in primerjal s tekmujočimi izdelki drugih držav. Ta uredba pa ta zategatelj obseza tudi opomin, da mora vsak posamezen objekt po svoji kakovosti in po svojem okusu, po svoji pripravnosti in ceni biti tak, da bode častno prebil to primerjanje. Resnično strogo samokritika bode tedaj najboljši kažipot in izbor tega, ker se ima in mora leta 1900. pred očmi dovzetnega in kupovanja zmožnega občinstva iz vseh delov sveta razgrniti, in sodbi iz najumnejših veljakov vsake stroke sestavljenih presojevavcev podvreči. V vsaki posemezni skupini bo tudi retrospektivni oddelek kazal razvoj posebne stroke v potekajočem stoletju Z izrečnim namenom, da se vrata razstavnih palač odpró najširšim plastém producentov. dáje Francoska njih prostor brez vsakega povračila na razpolaganje — ravnotake gonilne sile, ki so potrebne za obrat v njih delovanju kazanih aparatov. Tem višim zahtevam bodo mogli raztavljavci zadoščati glede primerne instalacije njih predmetov. V mnogih slučajih se bode sicer priporočalo individualne proizvode zbrati v kolektivne skupine ne samo v interesu varčnejše uporabe prostora in sredstev, ki so na razpolaganje, ampak tudi zaradi boljšega pregleda. C. kr. generalni komisarjat, ki je svoje delovanje že pričel v poslopju c. kr. trgovinskega ministerstva na Dunaju, kakor tudi ostali organi, katerim je izročeno pripraviti in izvršiti udeležbo Avstrije na pariški razstavi, bodo kar najradovoljneje udeležencem na razpolaganje z besedo in dejanjem. Pa tudi druga državna oblastva, kakor tudi trgovinske in obrtne zbornice bodo kar najpazljiveje pospeševale v okviru svoje pristojnosti ta predmet. Da se pravočasno in uspešno zmagajo vsa pripravna dela in z ozirom na dispozicije drugih držav je vendar — v kolikor posebni pravilniki za posamezne stroke ne dopuste izjem — potrebno, da se zglasila avstrijskih razstavljavcev predlože do konca tega leta.

— **Radi nemških izzivanj** so se primerili v četrtek zvečer v Plznu veliki izgredi. Češki delavci so ometavali različne nemške židovske hiše. Konjeniki in pešaki pa so kmalu razgnali ogorčene demonstrante. Čudno ni, da je končno tudi miroljubnim Čehom zavrela kri po žilah, ko se vrše v raznih nemških mestih na Češkem toli nečuvena nasilstva in grozovite surovosti proti češkim prebivalcem!

— **Kaj nabirajo vladarji?** Nemški cesar je strasten nabiralec autografov, t. j lastnoročnih pisem zmagovitih vojskovodij davno minolih in poslednjih stoletij. Tudi švedski in rumunski kralj nabirata autografe. Ruski car Aleksander III. je nabiral pisemske znamke in roparske tiče, kralj srbski tudi nabira znamke, princ Waleski, bodoči angleški kralj, pa ima že velikansko zbirko različnih pip; kraljica angleška nabira naprstnike kronanih šivilj. Mej naprstniki ima tudi jednega Marije Terezije. Kraljica italijanska je nabirala veliko let bisere za snaho, razen tega ima že ogromno zbirko čevljev, cipelij in rokavic: mej temi so eksemplarji, katere je nosila obglavljena francoska kraljica Marija Antonija, Katarina II., Kristina Švedska, Elizabeta Angleška i. dr.

Loterijske srečke.

V Brnu dne 25. avg. t. l.: 85, 12, 56, 81, 17.
Na Dunaji dne 21. avg. t. l.: 75, 13, 43, 55, 88.
V Gradci dne 21. avg. t. l.: 50. 63. 75, 16, 62.

V svrho varnosti občinstva pred ničvrednimi ponarejanji nosim od sedaj nadalje to-le oblastveno registrovano varstveno znamko.

Jedino pravi

Balsam

(Tinctura balsamica)

iz lekarne pri „angelju varhu“ in tovarne farmacevtičnih preparatov

A. Thierry-ja v Pregradi

pri Rogatec-Slatini.

Preskušen in potrjen od zdravstvenih oblastev. (60 – 3) (10)

Najstareje, najpristneje, najceneje ljudsko domače zdravilo, ki uteši prsne in plučne bolesti in želodečni krč itd. ter je uporabno notranje in zunanje. V znak pristnosti je zaprta vsaka steklenica s srebrno kapico, v katero je vtisnjena moja tvrdka **Adolf Thierry, lekarna „pri angelju varhu“.** Vsak balzam, ki ne nosi zgoraj stoječe **zeleno tiskane** varstvene znamke, naj se odkloni kot čim cenejo tem nič vrednejo ponaredbo. **Pazi naj se torej vedno natančno na zeleno varstveno znamko, kakor zgoraj! Ponarejalce in posnemovalce svojega jedino pravega balzama, kakor tudi prekupce nič vrednih ponarejenih, občinstvo varajočih drugih balzamov, zasledujem najstrožje sodnijskim potom na podlagi zakona o varstvenih znamkah. Kjer se ne nahaja zaloga mojega balzama, naj se naroči direktno in naslovi: Na angelja varha lekarno A. Thierry-ja v Pregradi pri Rogatec-Slatini.** 12 malih ali 6 dvojnih steklenic stane franko vsake avstro-ogerske poštne postaje 4 krone, v Bosno in Hercegovino 12 malih ali 6 dvojnih steklenic 4 krone 60 vinarjev. Manj kot 12 majhnih ali 6 dvojnih steklenic se ne razpošilja. Razpošilja se samo proti predplačilu ali poštnem povzetju.

☞ **Pazi naj se vedno natančno na zgorajšno zeleno varstveno znamko, katera mora nositi v znak pristnosti vsaka steklenica.**

ADOLF THIERRY, lekarnar

v Pregradi pri Rogatec-Slatini.

C. in kr. priv. in odlikovana tovarna raznih likerov in maraskina

(Maraschino di Zara)

R. VLAHOV v Zadru.

1861

Najbolji, najzdraveji in najglasoviteji liker na svetu proti slabemu želodcu itd. je

VLAHOV

Kdor si hoče ohraniti **zdrav želodec**, kdor se želi **dobro** počutiti, biti vesel, obvarovati si **zdravje**, pije naj po celem svetu razširjeni od vseh hvaljeni liker Vlahov, katerega iz zelišč kršne Dalmacije **edini na svetu napravlja R. Vlahov v Zadru.**

Varujte se ponarejanj in zahtevajte vedno pravi Vlahov iz Zadra, katerega je dobiti v vsaki trgovini in kavarni.

(7)

Odlikovanja:

Založnik Nj. c. in kr. Visokosti presvitlega gosp. nadvojvoda Leopolda Salvatorja.
Založnik kraljevske hiše Lussignan, Pariz.
Častni član italijanskega zavoda „Pogresso“ z odlikovalno svetinjo.
Privilegiran od vlade Zveznih držav severne Amerike.
Odlikovanje s poprsjem Libertadora, republike Venezuela.

Odlikovan na sledečih razstavah:

Dunaj 1873.
Svitinja za zasluge.
Neapel 1880.
Svetinja I. razreda.
Kalkuta 1883—84.
Velika svetinja.
Neapel 1885.
Zlata svetinja.
Spa (Belgija) 1891
Zlata svetinja.
Skradin 1875.
Zlata svetinja.
Trst 1882.
Zlata svetinja.
Cork (Irska) 1884.
Častna diploma.
Zagreb 1891.
Zlata svetinja.
Bordeaux 1892.
Zlata svetinja.
Berlin 1892.
Zlata svetinja.

Moji izdelki se razpošiljajo in prodajajo v:

Avstro-Ogerski,
Italiji,
Nemčiji,
Angliji,
Rusiji,
Švediji in Norvegiji,
Švici,
Danski,
Turčiji,
Grški,
Španiji,
Portugaliji,
Rumuniji,
Srbiji,
Bolgariji,
Črnigori,
Otoku Malta,
Belgiji,
Zjedinjenih državah amerikanskih,
Braziliji,
Meksiki,
Argentinji,
Indiji,
Kitajski,
Japonski,
Egiptu,
Perziji,
Arabiji,
Alžeriji,
Tunisu,
Maroku,
Otoku Kipru.

Odgovorni urednik: Avgust Pucihar. — Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.